

N:o 36.

Ank. till Riksd. kansli den 20 mars 1899, kl. 11 f. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande af kostnaderna för en expedition till nordöstra Grönland för efterforskande af S. A. Andrée och hans följeslagare.

(2:a U. A.)

Under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 24 februari 1899 har Kongl. Maj:t i en samma dag aflåten proposition (n:o 58) föreslagit Riksdagen att, såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för en expedition till nordöstra Grönland för efterforskande af S. A. Andrée och hans följeslagare, på extra stat för år 1900 anvisa 40,000 kronor.

Enligt återopade statsrådsprotokollet har departementschefen vid föredragning af ärendet anmält, hurusom intendenten vid naturhistoriska riksmuseum professor A. G. Nathorst i en till Kongl. Maj:t ingifven ansökning af den 22 februari 1899 gjort framställning om understöd af allmänna medel till en tillämnad expedition under hans ledning till nordöstra Grönland för att efterforska S. A. Andrée och hans följeslagare på ballongfärden.

Professor Nathorst hade dervid till en början erinrat, hurusom han för kort tid sedan utfärdat ett upprop till allmänheten att genom penningbidrag möjliggöra planens förverkligande. I nämnda upprop hade professor Nathorst lemnat en redogörelse för sin plan; och hade han härom i uppropet anfört hufvudsakligen följande.

Mer än halftannat år hade förflutit, sedan Andrée företagit sin djerfva, af hela den civiliserade världen med spändt intresse afväntade ballonguppstigning, för att på ett dittills opröfvadt sätt söka nå nordpolen. Sedan dess vore den dufvopost, som meddelat, att ballongen den 13 juli 1897 befunnit sig vid $82^{\circ} 2' \text{ n. br. och } 52^{\circ} 5' \text{ o. long.}$, den enda underrättelse, som erhållits från den djerfve forskaren och hans följeslagare. Icke ett spår efter dem sjelfva eller ballongen hade med säkerhet blifvit observeradt, icke en enda af de bojar, som det varit Andréés afsigt att tid efter annan utkasta från ballongen, hade blifvit funnen.

Under det första året hade dock icke funnits någon större anledning till oro, ty på grund af ballongens rörelseriktning vid dufvans utsläppande måste det ju anses ganska sannolikt, att Andrée skulle nedstigit på eller i närheten af Franz Josefs land, der såväl öfvervintrings- och proviantdepoter stått honom till buds. Men de fartyg, som i höstas återkommit från Franz Josefs land, hade der sökt honom förgäfvets, och ej bättre framgång hade följt de spaningar, som försiggått kring Spetsbergen och i norra Sibirien.

Under dessa förhållanden hade de med polartrakterna bäst förtrogne forskarne — bland dem äfven Nansen — samstämmigt utpekadt nordöstra Grönland såsom det område, der Andrée och hans följeslagare till äfventyrs ännu vore att finna vid lif.

Nansens skrifvelse i denna fråga lydde (i öfversättning) sålunda:

»Jag tror nu emellertid, att om vi skola hafva hopp om att finna Andrée och hans kamrater i lifvet, då måste vi på samma gång antaga, att de befinna sig på Grönlands ostkust, såvida de ej skulle vara på nordvestkusten och der hafva träffat Peary eller Sverdrup.»

»Hvarför jag tror och alltid har trott, att Grönlands ostkust har större sannolikhet för sig än andra ställen, är för det första dess stora utsträckning och möjligheten deraf, att ballongen verkligen har drifvit mot vester eller sydvest, hvarvid den icke kunnat undgå att komma till denna kust. Men dernäst bör också erinras derom, att om de kommit ned på polarisen inom den af mig antydda cirkeln*), så skulle isens drift inom en ansenlig del af detta område föra dem mot Grönlands ostkust, och då, menar jag, är det sannolikt, att Andrée, som visste detta, såsom en klok och beräknande man genast uppställt såsom mål att nå denna kust, der han visste, att det fans enastående förutsättningar för att uppehålla lifvet: säl, hvalross, björn, ren och myskoxar jemte sjöfågel.»

Professor Nathorst hade i sitt upprop vidare anført: »Redan för mer än ett år sedan framhöll i sjelfva verket doktor Ekholm, att om Andrée

*) En cirkel med 10 breddgraders radie kring den punkt, hvarifrån dufvan utsläpptes.

lyckats styra ballongen ut ur vindstillan inom den nya ovädershvirvel, som följde strax efter den, hvarunder uppstigningen egde rum, »så har vinden kring densamma fört honom ganska långt norrut, kanske till polens närhet». Härifrån kan vinden visserligen hafva drifvit ballongen vidare mot Grönland, men det är också mycket möjligt, att ballongens beskaffenhet tvingat Andréé att nedstiga någonstädes på drifisen i området närmast kring polen. Men äfven i så fall är det, såsom Nansen framhåller, sannolikt, att han på grund af isens drift sökt komma fram till Grönland. Denna isdrift torde försiggå med en hastighet af i medeltal åtminstone 5 kilometer om dygnet, hvarför t. ex. en tre månaders vandring på isen i driftens riktning skulle öka den tillryggalagda vägsträckan med icke mindre än 450 kilometer. Äfven om han nedstigit på isen i polens omedelbara närhet, bör han sålunda på de nära tre månader, som återstodo, tills solen gick ned, kunnat hinna till Grönlands ostkust vid 80° n. br., och han skulle då haft proviant för ytterligare en månad qvar. Och väl en gång der, i det på villebråd rikaste området inom polartrakterna, böra han och hans följeslagare kunnat uppehålla lifvet icke blott ett, utan ett par år.

Har Andréé kommit till Grönlands norra del, så har han sedan haft två vägar att välja på. Han kan hafva sökt sig mot vester och sydvest till Robeson Channel, der han har utsigt att mötas af Peary eller Sverdrup, och då är allt godt och väl. Men har han sökt sig söderut längs den östra kusten, eller har han kommit omedelbart till denna, då skulle det med de fortskaffningsmedel, som stå honom till buds, säkerligen dröja några år, innan han kunde hinna till den nordligaste bebodda platsen, vid Angmagsalik (65° 50' n. br.), om öfver hufvud taget något framträngande ända dit vore möjligt.

Det är därför af yttersta vikt, att en expedition riktas mot Grönlands ostkust mellan 73° och 76° n. br., der en landning är möjlig och äfven vid flera tillfällen egt rum. Finnas Andréé och hans kamrater på östra Grönland, så böra de nemligen på sin väg söderut mer än väl hunnit dit, och skulle de redan passerat denna sträcka, så hafva de helt visst i uppresta vardar (rösen) nedlagt underrättelser derom. I sistnämnda fall finge undsättningsexpeditionen följa kusten söderut, för att om möjligt uppsöka dem der.

Utsigten att de tillfälligtvis skulle påträffas af något fångstfartyg är icke stor, ty sådana komma blott sällan dit. Det har i tidningarne uppgifvits, att en dansk man skulle gå med en expedition till dessa trakter för att söka efter Andréé, men de närmare upplysningar, som derom sedan erhållits, tyda på att det är osäkert, om detta företag verkligen kommer

till utförande. Under sådana förhållanden synes det mig vara en bjudande pligt, att vi nu af alla krafter anstränga oss för att få till stånd en svensk undsättningsexpedition till anförda trakter af Grönland. Det går icke an att utan vidare lemna dessa djerfva forskare åt sitt öde, dessa forskare, hvilka, om de ännu lefva, redan måst utstå tvenne polarnätters mörker, köld och umbäranden. Det får icke om oss heta, att vi lemnat desse män utan hjälp, hvilka, i tron på sitt företag och för att bereda heder och ära åt sitt fosterland, vågat den största insats någon menniska kan göra, nemligen sina egna lif. Vi få ej tröttna, förrän vi gjort *allt* för deras räddning, och hvad som för oss nu återstår, är att söka dem i östra Grönland. Men detta måste ske redan stundande sommar; nästa år är det för sent.

Önskligt hade visserligen varit, att redan förra sommaren en expedition afgått dit, men man hoppades ju då, att de skulle finnas på Franz Josefs land. Ett års ytterligare uppehåll i östra Grönland bör dock icke nödvändigt hafva medfört deras undergång, ty af det rika djurlifvet i dessa trakter hafva de ju kunnat hemta både föda och kläder. Om de verkligen kommit dit, då är det följaktligen också hopp om att de ännu kunna vara vid lif, och de för sin del hoppas då ännu på undsättning.

En expedition till nordöstra Grönland kan emellertid endast ske på ett solidt ishafsfartyg, och för att för min del befrämja densamma, skall jag kostnadsfritt ställa Antarctic till denna expeditions förfogande. Ehuru expeditionen finge företaga vissa reparationer af fartyget, komme den ändock, samt emedan en stor del af den vetenskapliga utrustningen från föregående färd kan användas, att blifva betydligt billigare, än annars vore möjligt. Under förutsättning, att, inberäknadt chefen, 6 naturforskare medfölja samt att fartygets befäl och besättning utgöras af sammanlagdt 19 personer, har jag förslagsvis beräknat kostnaderna på följande sätt.

Reparationer af fartyg och maskin samt komplettering af inventarier	kronor	12,000: —
Kol och olja	»	6,000: —
Proviand (för ett år)	»	18,000: —
Aflöningar till befäl och besättning under 4 månader	»	12,000: —
Assuranser (af fartyg och instrument)	»	2,500: —
Komplettering af den vetenskapliga utrustningen	»	1,500: —
Arfvoden åt naturforskarna och bidrag till deras utrustning	»	6,000: —
Diverse utrustningspersedlar, frakter, oförutsedda utgifter	»	12,000: —
	Summa kronor	70,000: —

Till detta kontanta belopp, som med 30,000 à 40,000 kronor torde understiga hvad en dylik expedition annars plägar kosta, fordras dessutom, att några för expeditionen intresserade personer förbinda sig att, i händelse af fartygets infrysning, låta utbetala besättningens löner, så att deras anhöriga icke blefve lidande. Som aflöningar vid ofrivillig öfvervintring endast pläga utgå med lönens halfva belopp, skulle den sålunda erforderliga garantiförbindelsen komma att röra sig om cirka 12,000 eller på sin höjd 15,000 kronor. Dock hoppas jag, att någon utbetalning af denna summa icke skulle behöfva ifrågakomma.

Expeditionen skulle afgå i början af juni, och kosan skulle först, under hydrografiska och zoologiska arbeten, ställas mot Jan Mayen. När iskanten påträffas, följes densamma norrut till mellan 73° och 76° n. br., der den största utsigten att tränga in mot land plägar förefinnas, men hvilket sällan kan ega rum förrän i senare hälften af juli. Vid land kunde man på grund af vinterns tidiga inträdande i dessa trakter troligen icke uppehålla sig mer än omkring 2 à 3 veckor, hvilket dock för expeditionens ändamål vore fullt tillräckligt.

Såsom ofvan synes, har jag beräknat, att äfven 6 naturforskare skulle deltaga i färden. Detta har skett för att expeditionen, äfven om Andrée och hans följeslagare eller spår efter dem icke skulle anträffas, dock må kunna återvända med så rika vetenskapliga skördar, att de motsvara de på expeditionen nedlagda kostnaderna. Här vill jag endast betona, dels de utmärkta tillfällen till hydrografiska och zoologiska arbeten, som erbjudas under resan till och från Grönland, dels de sällsynt intressanta iakttagelser och studier, som kunna göras på land. Der finnes en relativt rik flora, på hvilken mängder af myskoxar, renar och lemlar lifnära sig. Just på denna sträcka uppträda också några af de försteningsförande geologiska system, som finnas på Spetsbergen. Alla samlingar härifrån — botaniska, zoologiska och geologiska — skullé vara ytterst värderika. Myskoxen och densamma åtföljande faunan äro nemligen i våra museer endast obetydligt representerade, floran likaså, medan det i geologiskt hänseende vore af stor betydelse att få de mycket litet kända fossilförande geologiska systemen fullständigt undersökta, särskildt för jämförelse med Spetsbergens.

En på sådant sätt anordnad och utförd expedition skulle följaktligen, äfven om dess hufvudsyfte — påträffandet af Andrée och hans följeslagare eller uppdagande af spår efter dem — icke blefve uppnådt, så långt ifrån hafva arbetat förgäfvets, att den tvärtom fullt ut vore värd de kostnader, som offrats på densamma. Och vi skulle derjemte hafva den tillfredsställelsen att för samtid och efterverld kunna påvisa, att vi verkligen gjort

allt, som kunnat göras, för att skingra det dunkel, i hvilket de djerfva luftseglarnes öde ännu är inhöljdt.»

I ofvanberörda ansökning af den 22 februari 1899 hade professor Nathorst anmält, att såsom bidrag till expeditionen tecknats 36,860 kronor, hvarjemte till hans disposition stälts ytterligare 10,000 kronor af de medel, som vore öfver af det för Andrées egen expedition anskaffade belopp, hvadan hela den för ändamålet disponibla summan nu utgjorde 46,860 kronor.

Under hänvisning till en likaledes vid ansökningen fogad karta öfver polartrakterna hade professor Nathorst vidare anfört, att genom fjolårets expeditioner vore till fullo ådagalagdt, att ballongen icke nedfallit i närheten af Spetsbergen eller omgifvande öar — Kung Karls land, Giles land o. s. v. — och att luftseglarne icke funnes på någon af dem. Detsamma kunde äfven sägas om Franz Josefs land, hvars hela södra kust förgäfves undersökts, och der Andrées egen, dit transporterade proviantdepot befunnits orörd. Skulle Andrée emellertid hafva kommit för långt norr eller öster om Franz Josefs land för att till sistlidne sommar, före fartygets afgång derifrån, hafva kunnat hinna till dess södra kust, så vore icke någon anledning till oro, ty då borde han hafva sammanträffat med Wellmans derstädes nu befintliga expedition. Hade han kommit till Novaja Semlja, borde han kunnat taga sig fram till den af samojeder bebodda södra ön. I norra Sibirien hade efterforskningar förgäfves blifvit anställda, ehuru det vore beklagligt, att dessa ej blifvit utsträckta till Taimyrhalfön, der det dock numera enligt professor Nathorsts åsigt funnes föga hopp att finna ballongfararne vid lif, om de verkligen nedstigit derstädes.

Helt annorlunda vore förhållandet i det villedbrådsrika nordöstra Grönland. Till hvad professor Nathorst härom i uppropet yttrat, ville han nu endast foga, att det vore Sverdrups afsigt att undersöka kuststräckan norrifrån till 76° nordlig bredd, under det att dansken Amdrup söderifrån skulle undersöka sträckan mellan 66° och 70°. Deremot komme sträckan mellan 70° och 76°, der utsigterna att finna Andrée och hans följeslagare vore störst, icke att blifva undersökt, så framt ej den af professor Nathorst planerade expeditionen komme till stånd.

Undersökningen af denna kuststräcka vore för oss en nationel hederssak, det enda som, enligt professor Nathorsts åsigt, ännu återstode att göra, för att allt kunde sägas vara gjordt för att uppsöka våra djerfva landsmän. Han hade därför hos Kongl. Maj:t anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes till innevarande års Riksdag aflåta proposition om beviljande af det belopp, som för expeditionen vore erforderligt utöfver de medel, som redan stode

professor Nathorst för ändamålet till buds. De för hela expeditionen erforderliga kostnaderna hade han ursprungligen beräknat till 70,000 kronor, men genom det dröjsmål, som förorsakats genom telegrammet från Krasnojarsk, hade tiden för fartygets iståndsättande blifvit ytterligare inskränkt, hvilket naturligtvis föranledde ökade kostnader, när arbetet i alla fall måste vara färdigt till en viss tidpunkt, i all synnerhet vid denna tid på året, då alla varf vore mycket upptagna. Dertill komme, att det vore önskvärdt att utan allt för stor hänsyn till kostnaderna kunna få fartyget i så godt stånd som möjligt, ty för att nå den afsedda delen af den ostgrönländska kusten måste man bana sig väg genom ett 650 å 700 kilometer bredt bälte af svår is. Det torde därför vara nödvändigt att beräkna expeditionens kostnader till omkring 85,000 kronor, hvarför den summa, som af Riksdagen behöfde äskas, skulle utgöra 38,140 kronor eller i rundt tal 40,000 kronor. Det vore emellertid möjligt, att hela detta belopp ej behöfde komma till användning, utan att en del deraf kunde till statsverket återbäras. Utöfver nämnda belopp fordrades visserligen jemväl en garantiförbindelse på 15,000 kronor, innefattande utfästelse att fartygsbefälets och besättningens löner skulle blifva utbetalade för den händelse expeditionen mot förmodan blefve infrusen och nödgades öfvervintra, men denna hoppades professor Nathorst skulle kunna på enskild väg anskaffas.

Professor Nathorst hade slutligen erinrat, att de samlingar och iakttagelser, som komme att under ifrågavarande expedition göras, skulle blifva nationens egendom, och att dessa enligt professor Nathorsts åsigt väl uppvägde de kostnader, som på expeditionen nedlagts, äfven om dess hufvudsyfte — att finna Andrée och hans följeslagare — icke blefve uppnådt.

För egen del har departementschefen anført följande:

Äfven departementschefen ansåge det vara en nationell hederssak för Sverige att göra allt hvad göras kunde för efterforskande af de svenske män, som på ett hittills opröfvadt, om beundrandsvärd dristighet vittnande sätt sökt att nå jordens norra pol. Här kräfdes emellertid icke, att staten ensam iklädde sig samtliga kostnaderna för den tillämnade undsättningsexpeditionen. Mer än hälften af berörda kostnadsbelopp vore nemligen redan genom enskild offervillighet anskaffadt, hvarförutom expeditionens ledare i hög grad främjat densamma genom att kostnadsfritt ställa till dess förfogande ett för ändamålet särskildt lämpadt fartyg. Härtill komme, att ifrågavarande expedition, som vore ämnad att från Sverige afgå i början af juni månad detta år, syntes böra blifva så fullständigt utrustad, att densamma, äfven om dess hufvudsyfte icke vunnes, skulle kunna fortsätta den rad af vetenskapliga forskningar och geogra-

fiska upptäckter, som från svensk sida påbegynts och med stor framgång fullföljts inom polartrakternas område.

Visserligen hade på senaste tiden i tidningspressen förekommit telegrafiska meddelanden, som skulle synas göra ifrågavarande expedition till nordöstra Grönland obehöflig, i det att enligt dessa meddelanden man skulle hafva funnit spår af Andrée och hans följeslagare i Sibirien. Då emellertid dessa underrättelser ännu icke bekräftats och det icke läte sig göra att i afbidan härpå längre uppskjuta arbetet med utrustningen af den föreslagna undsättningsexpeditionen, om densamma skulle kunna afgå i tid, ansåge departementschefen nödvändigt att icke fördröja vidtagandet af de åtgärder från statens sida, som möjliggjorde afsändandet af denna expedition, helst det fölle af sig sjelft, att, derest underrättelserna från Sibirien skulle under vårens lopp visa sig vara sanna, det statsanslag, som för ändamålet kunde beviljas, icke komme att utbetalas i vidare mån än de på enskild väg insamlade medlen icke försloge till betäckande af omkostnader för förberedelserna till expeditionen. Departementschefen hemställde därför, det täcktes Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen att, såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för omförmälda expedition, på extra stat för år 1900 anvisa 40,000 kronor.

Vid bifall härtill ansåge departementschefen hinder ej förefinnas för Kongl. Maj:t att låta under innevarande år af tillgängliga medel förskottera ifrågavarande belopp.

Statsutskottet, till hvars förberedande behandling detta ärende blifvit hänvisadt, har emot hvad Kongl. Maj:t i omförmälda hänseende föreslagit icke haft något att erinra, hvadan utskottet hemställer,

att Riksdagen må, såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för en expedition till nordöstra Grönland för efterforskande af S. A. Andrée och hans följeslagare, på extra stat för år 1900 anvisa 40,000 kronor.

Stockholm den 20 mars 1899.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.